

Postanowienie z dnia 8 listopada 2005 r.

III SW 82/05

Sąd Najwyższy nie dokonuje ponownego przeliczenia głosów oddanych w okręgu wyborczym, jeżeli wnoszący protest nie uprawdopodobnił zarzutów dotyczących błędnego ustalenia wyniku głosowania.

Przewodniczący SSN Katarzyna Gonera (, sprawozdawca), Sędziowie SN:
Zbigniew Myszka, Andrzej Wróbel.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu w dniu 8 listopada 2005 r. sprawy z protestu wyborczego Krzysztofa Filipka przeciwko ważności wyborów do Sejmu RP i do Senatu RP, przy udziale: 1) Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej, 2) Przewodniczącego Okręgowej Komisji Wyborczej Nr 12 w Chrzanowie, 3) Prokuratora Generalnego.

p o s t a n o w i ł:

wydać opinię, że protest jest bezzasadny.

U z a s a d n i e

Krzysztof Filipek, działając jako pełnomocnik wyborczy Komitetu Wyborczego Samoobrona RP, wniósł protest wyborczy przeciwko ważności wyborów do Sejmu RP w okręgu wyborczym nr 12 w Chrzanowie (woj. małopolskie).

Wnoszący protest stwierdził, że „pojawiły się poważne wątpliwości dotyczące naruszenia ustawy w zakresie przebiegu głosowania i ustalenia wyników głosowania w okręgu nr 12”. Pełnomocnik wyborczy podał, że upoważniona przez niego do zgłaszania w imieniu Komitetu Wyborczego Samoobrona RP kandydatów na członków obwodowych komisji wyborczych oraz wyznaczania mężów zaufania do tych komisji Monika Wiktoria H. spotkała się z poważnymi utrudnieniami w wykonywaniu swoich uprawnień. Upoważnienie to Monika H. przedstawiła sekretarzowi Urzędu Miasta i Gminy w Myślenicach 23 sierpnia 2005 r. Dokument nie wzbudził zastrzeżeń. W dniu

wyborów parlamentarnych - 25 września 2005 r. - przewodniczący obwodowych komisji wyborczych nie mieli informacji o osobie upoważnionej do wyznaczania mężów zaufania i odmawiali zgłaszającym się mężom zaufania prawa do obserwowania prac komisji. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej nr 4 w Myślenicach odmówił mężowi zaufania prawa do obserwowania prac komisji; mąż zaufania mógł przystąpić do swoich obowiązków dopiero około godz. 11.00 po przybyciu i okazaniu przez Monikę H. oryginału upoważnienia. Podobna sytuacja miała miejsce w obwodowych komisjach wyborczych nr 7 w Myślenicach, nr 2 w Sułkowicach, nr 6 w Rudniku i nr 2 w Lipniku. Brak reprezentowania Komitetu Wyborczego Samoobrona RP przez cztery godziny odbywających się wyborów w pracach obwodowych komisji pozwala „powziąć wątpliwość co do prawidłowości przebiegu głosowania”, tym bardziej, że wśród członków obwodowych komisji wyborczych nie było przedstawicieli Samoobrony. Co najmniej do godzin południowych prawidłowość przebiegu głosowania budzi uzasadnione zastrzeżenia. W obwodowej komisji wyborczej nr 2 w Lipniku przewodniczący komisji wyprosił męża zaufania, mógł on ponownie przystąpić do obserwowania prac komisji dopiero około godz. 11.00 po przybyciu Moniki H. z oryginałem upoważnienia.

Zdaniem wnoszącego protest przedstawione naruszenia Ordynacji wyborczej pozwalają „powziąć uzasadnioną wątpliwość dotyczącą przebiegu głosowań 25 września 2005 r.” w wymienionych komisjach, co „mogło poważnie rzutować na prace komisji przy przeliczaniu głosów”. Tymczasem, w okręgu wyborczym nr 12 w Chrzanowie oddano ogółem 7.914 głosów nieważnych Wnoszący protest jest przekonany, że wśród puli głosów nieważnych mogą znajdować się głosy oddane prawidłowo zgodnie z Ordynacją wyborczą. Wątpliwość ta jest uzasadniona, ponieważ w 70 % obwodowych komisji wyborczych nie było przedstawicieli Samoobrony RP. Wnoszący protest powziął wątpliwość co do prawidłowości przebiegu głosowania i ustalenia wyników głosowania, w szczególności co do ogólnej liczby oddanych głosów nieważnych w okręgu wyborczym nr 12. Stwierdził, iż jest przekonany, że naruszenia przepisów Ordynacji wyborczej przez przewodniczących wskazanych pięciu obwodowych komisji wyborczych miały istotny wpływ na wynik wyborów. Zdaniem wnoszącego protest, niewielka liczba reprezentantów Samoobrony RP w pracach obwodowych komisji wyborczych, a z racji tego brak kontroli przebiegu i wyników głosowania, potwierdza zasadność ponownego przeliczenia ogólnej liczby głosów

nieważnych w okręgu wyborczym nr 12 oraz zweryfikowania zasadności uznania ich za nieważne.

Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej zajął stanowisko, że nawet jeżeli doszło do utrudnień w obserwowaniu przez mężów zaufania pierwszych godzin głosowania w pięciu obwodach wskazanych przez wnoszącego protest, to nie miało to wpływu na wynik wyborów. Państwowa Komisja Wyborcza nie otrzymała informacji o wskazanych w proteście problemach mężów zaufania. Jeżeli przypadki takie faktycznie miały miejsce, to stanowiło to naruszenie Ordynacji wyborczej. Jednakże, jak wynika z twierdzeń wnoszącego protest, we wszystkich wskazanych przez niego pięciu obwodach głosowania mężowie zaufania zostali dopuszczeni około godz. 11.00 do obserwowania przebiegu głosowania i mieli możliwość obserwowania przebiegu głosowania po tej godzinie oraz przebiegu ustalania przez obwodowe komisje wyborcze wyników głosowania. Żaden z mężów zaufania nie wniósł uwag do ustaleń obwodowych komisji wyborczych. Składający protest nie przedstawił ani nie wskazał żadnych dowodów, które wskazywałyby na to, że uchybienia związane z dopuszczeniem mężów zaufania do wykonywania czynności miały wpływ na wynik wyborów. Wnoszący protest domniemanie - nieoparte żadnymi dowodami - o nieprawidłowościach w ustaleniach wyników głosowania opiera na rzekomo dużej liczbie głosów nieważnych w okręgu wyborczym nr 12. W związku z tym ostatnim argumentem przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej wskazał, że w okręgu wyborczym nr 12 w wyborach do Sejmu RP oddano 3,8 % głosów nieważnych, natomiast w skali całego kraju było 3,6 % głosów nieważnych, z czego wynika wniosek, że odsetek głosów nieważnych w okręgu wyborczym nr 12 jest porównywalny do ogólnokrajowego.

Przewodniczący Okręgowej Komisji Wyborczej nr 12 w Chrzanowie wniósł „o oddalenie protestu”, ponieważ przedstawione w proteście zarzuty nie stanowią o błędach w ustaleniu wyników głosowania. Wskazał, że zarzuty dotyczące nieprawidłowości przebiegu głosowania w okręgu wyborczym nr 12 są nieuzasadnione, ponieważ nie znajdują potwierdzenia w złożonej w Okręgowej Komisji Wyborczej nr 12 dokumentacji, w szczególności protokołach głosowania z obwodowych komisji wyborczych nr 4 i nr 7 w Myślenicach, nr 2 w Sułkowicach, nr 6 w Rudniku, nr 3 w Lipniku. Protokoły z przebiegu głosowania w wymienionych obwodach nie zawierają jakichkolwiek uwag, adnotacji lub zarzutów mężów zaufania co do przebiegu głosowania i ustalania wyników wyborów. W dniu wyborów nie odnotowano w Okręgowej

Komisji Wyborczej Nr 12 w Chrzanowie żadnych interwencji, skarg (także telefonicznych) dotyczących niedopuszczenia mężów zaufania do wykonywania przez nich czynności przewidzianych dla nich w Ordynacji wyborczej. Podana w proteście liczba głosów nieważnych dotyczy wszystkich obwodów głosowania w całym okręgu wyborczym, także tych obwodów, co do których w proteście wyborczym nie zostały zgłoszone zastrzeżenia. Liczenia głosów dokonuje się po zakończeniu głosowania i zamknięciu lokali wyborczych. Jest ono poprzedzone określonymi czynnościami komisji. Na podstawie twierdzeń zawartych w proteście należy przyjąć, że w chwili kwalifikowania głosów na ważne i nieważne - co dokonuje się według przepisów ustawy Ordynacja wyborcza i wytycznych Państwowej Komisji Wyborczej (uchwała z 4 lipca 2005 r.) - mężowie zaufania Komitetu Wyborczego Samoobrona RP byli obecni, skoro podano, że rozpoczęli swoje czynności około godz. 11⁰⁰.

Prokurator Generalny wniósł o wydanie opinii, że zarzuty protestu są bezzasadne. Zwrócił uwagę, że zgodnie z art. 73 ust. 6 Ordynacji wyborczej mężom zaufania przysługuje prawo wniesienia uwag do protokołu głosowania, z wymienieniem konkretnych zarzutów; adnotacje o wniesieniu uwag zamieszcza się w protokole. Uzasadniając złożony protest pełnomocnik wyborczy Komitetu Wyborczego Samoobrona RP nie podał, czy mężowie zaufania skorzystali z tego uprawnienia, kwestionując na bieżąco ograniczenia czasowe dotyczące przebywania w lokalach wyborczych. Z zarzutów podniesionych w proteście nie wynika również, że zostało naruszone ich uprawnienie do uczestniczenia przy przekazywaniu przez przewodniczącego Okręgowej Komisji Wyborczej do Państwowej Komisji Wyborczej danych z protokołów dotyczących liczby głosów ważnych i głosów ważnych oddanych na każdą z list okręgowych oraz głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów z każdej z tych list (art. 164 ust. 6 Ordynacji wyborczej).

Do akt sprawy rozpoznawanej przez Sąd Najwyższy dołączono - z urzędu - protokoły głosowania na kandydatów na posłów w obwodach: nr 2 w Kobielniku, gdzie oddano 174 głosy, w tym 172 głosy ważne i 2 głosy nieważne, nr 3 w Lipniku, gdzie oddano 601 głosów, w tym 574 głosy ważne i 27 głosów nieważnych (co stanowi 4,5 % oddanych głosów), nr 4 w Myślenicach, gdzie oddano 639 głosów, w tym 631 głosów ważnych i 8 głosów nieważnych (co stanowi 1,2 % oddanych głosów), nr 7 w Myślenicach, gdzie oddano 921 głosów, w tym 906 głosów ważnych i 15 głosów nieważnych (co stanowi 1,6 % oddanych głosów), nr 2 w Sułkowicach, gdzie oddano 450 głosów, w tym 406 głosów ważnych i 44 głosy nieważne (co stanowi 9,8 % od-

danych głosów), nr 6 w Rudniku, gdzie oddano 386 głosów, w tym 359 głosów ważnych i 27 głosów nieważnych (co stanowi 6,9 % oddanych głosów).

W żadnym z tych protokołów w dziale III („Uwagi i adnotacje”) w punkcie 14 („Adnotacja o wniesieniu przez mężów zaufania uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów”) nie odnotowano jakichkolwiek uwag lub zarzutów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 101 Konstytucji RP, wyborcy przysługuje prawo zgłoszenia do Sądu Najwyższego protestu przeciwko ważności wyborów do Sejmu RP i Senatu RP na zasadach określonych w ustawie. Zasady i tryb przeprowadzania wyborów parlamentarnych oraz warunki ważności tych wyborów określa ustawa z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 46, poz. 499 ze zm., zwana dalej Ordynacją wyborczą).

Według art. 78 ust. 1 Ordynacji wyborczej, protest wnosi się przeciwko ważności wyborów, ważności wyborów w okręgu lub wyborowi posła lub senatora z powodu: (1) dopuszczenia się przestępstwa przeciwko wyborom lub (2) naruszenia przepisów Ordynacji wyborczej dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów. W rozpoznawanej sprawie chodzi o ważność wyborów do Sejmu RP w okręgu wyborczym nr 12 w Chrzanowie. Wnoszący protest powinien sformułować w nim zarzuty oraz przedstawić lub wskazać dowody, na których opiera swoje zarzuty (art. 79 ust. 3 Ordynacji wyborczej). Protest może wnieść wyborca (art. 78 ust. 2 i 3 Ordynacji wyborczej). Prawo wniesienia protestu przysługuje również przewodniczącemu właściwej komisji wyborczej i pełnomocnikowi wyborczemu komitetu wyborczego (art. 79 ust. 4 Ordynacji wyborczej).

Wnoszący protest pełnomocnik komitetu wyborczego sformułował w nim zarzuty naruszenia przepisów Ordynacji wyborczej dotyczących przebiegu głosowania oraz ustalenia wyników głosowania poprzez niedopuszczenie (do godz. 11.00) mężów zaufania wyznaczonych przez Komitet Wyborczy Samoobrona RP do obserwowania prac pięciu obwodowych komisji wyborczych w okręgu wyborczym nr 12, a mianowicie: nr 4 i nr 7 w Myślenicach, nr 2 w Sułkowicach, nr 6 w Rudniku i nr 3 w Lipniku (wnoszący protest błędnie wskazał numer komisji obwodowej w Lipniku, powinno być nr 3, a nie nr 2). Zdaniem wnoszącego protest sytuacja ta mogła dopro-

wadzić do nieprawidłowego ustalenia wyników głosowania przez obwodowe komisje wyborcze, co sugeruje duża liczba głosów nieważnych oddanych na obszarze okręgu wyborczego nr 12. Składający protest powołał się na uprawnienia, o których mowa w art. 154 Ordynacji wyborczej, a treść zarzutu dotyczy utrudnień, jakie napotkali mężowie zaufania po zgłoszeniu się do lokali wyborczych w pięciu obwodowych komisjach wyborczych. Utrudnienia te, polegające na ograniczeniu czasu przebywania w lokalach wyborczych, mogły - zdaniem wnoszącego protest - mieć wpływ na wynik wyborów w okręgu wyborczym nr 12.

Protest mieści się w granicach ustawowo określonych zarzutów, dotyczy bowiem formalnie naruszenia przepisów Ordynacji wyborczej (art. 78 ust. 1 Ordynacji wyborczej), jest jednak bezzasadny.

Przede wszystkim istotne jest to, że protokoły z przebiegu głosowania w wymienionych pięciu obwodach nie zawierają jakichkolwiek uwag, adnotacji lub zarzutów mężów zaufania co do przebiegu głosowania i ustalania wyników wyborów. W dniu wyborów nie odnotowano w Okręgowej Komisji Wyborczej Nr 12 w Chrzanowie ani w Państwowej Komisji Wyborczej w Warszawie żadnych interwencji, skarg (także telefonicznych) dotyczących niedopuszczenia mężów zaufania Komitetu Wyborczego Samoobrona RP w okręgu wyborczym nr 12 do wykonywania przez nich czynności przewidzianych dla nich w Ordynacji wyborczej.

Jak wynika z twierdzeń wnoszącego protest, we wszystkich wskazanych przez niego pięciu obwodach głosowania mężowie zaufania zostali dopuszczeni do obserwowania przebiegu głosowania około godz. 11⁰⁰ i mieli możliwość obserwowania przebiegu głosowania po tej godzinie oraz przebiegu ustalania przez obwodowe komisje wyborcze wyników głosowania. Składający protest nie przedstawił ani nie wskazał w proteście (mimo obowiązku wynikającego z art. 79 ust. 3 Ordynacji wyborczej) żadnych dowodów, na których opiera zarzut, że domniemane - bo niewykazane dowodowo - uchybienia związane z dopuszczeniem mężów zaufania do wykonywania ich czynności miały jakikolwiek wpływ na wynik wyborów. Swoje domniemanie - niepoparte żadnymi dowodami - o nieprawidłowościach w ustaleniach wyników głosowania wnoszący protest opiera na rzekomo dużej liczbie głosów nieważnych w okręgu wyborczym nr 12. W związku z tym ostatnim argumentem przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej wskazał, że w okręgu wyborczym nr 12 w wyborach do Sejmu RP oddano 3,8 % głosów nieważnych, natomiast w skali całego kraju było 3,6 % głosów nieważnych. Jednocześnie z protokołów głosowania w pięciu obwo-

dach głosowania wskazanych w proteście wynika, że odsetek głosów nieważnych kształtował się bardzo różnie - od 1,2 % w obwodzie nr 4 w Myślenicach i 1,6 % w obwodzie nr 7 w Myślenicach (czyli znacznie poniżej średniej krajowej) do 6,9% w obwodzie nr 6 w Rudniku i aż 9,8 % w obwodzie nr 2 w Sułkowicach (czyli znacznie powyżej średniej krajowej). Z tej rozbieżności ilości głosów nieważnych w poszczególnych obwodach głosowania można jednak wyprowadzić wnioski zupełnie inny od sugerowanego przez pełnomocnika wyborczego wnoszącego protest wyborczy, a mianowicie, że brak udziału mężów zaufania w obserwowaniu prac niektórych obwodowych komisji wyborczych okręgu wyborczego nr 12 w dniu wyborów parlamentarnych do godz. 11⁰⁰ nie miał wpływu na odsetek głosów nieważnych, skoro w obwodach nr 4 i nr 7 w Myślenicach był minimalny.

Podana w proteście liczba głosów nieważnych - 7.914 - dotyczy wszystkich obwodów głosowania w całym okręgu wyborczym, także tych obwodów, co do których w proteście wyborczym nie zostały zgłoszone zastrzeżenia. W pięciu obwodach głosowania wskazanych w proteście łączna liczba głosów nieważnych wyniosła 165. Liczenia głosów dokonuje się po zakończeniu głosowania i zamknięciu lokali wyborczych. Na podstawie twierdzeń zawartych w proteście należy przyjąć, że w chwili kwalifikowania przez komisje obwodowe głosów na ważne i nieważne - co dokonuje się według przepisów ustawy Ordynacja wyborcza i wytycznych Państwowej Komisji Wyborczej (uchwała z 4 lipca 2005 r.) - mężowie zaufania Komitetu Wyborczego Samoobrona RP byli obecni przy tych czynnościach, skoro podano, że rozpoczęli swoją działalność około godz. 11⁰⁰.

Wnoszący protest nie udowodnił, a nawet przekonująco nie uprawdopodobnił, że doszło do naruszenia przepisów Ordynacji wyborczej dotyczących przebiegu głosowania (co wynika z braku wskazania w proteście wyborczym jakichkolwiek dowodów, a także braku w nadesłanych protokołach głosowania w pięciu obwodach adnotacji o wniesieniu przez mężów zaufania uwag lub zarzutów) lub ustalenia wyników głosowania. Nie sposób również przyjąć, że ewentualne - sugerowane - naruszenia Ordynacji wyborczej, pozwalające „powziąć uzasadnioną wątpliwość dotyczącą przebiegu głosowań 25 września 2005 r.” w pięciu obwodowych komisjach wyborczych, mogły „poważnie rzutować na pracę komisji przy przeliczaniu głosów”. W związku z tym brak jest podstaw do „ponownego przeliczenia ogólnej liczby głosów nieważnych w okręgu wyborczym nr 12 oraz zweryfikowania zasadności uznania ich za nieważne”. Sąd Najwyższy nie jest organem zobowiązanym do ponownego przeli-

czenia głosów oddanych w okręgu wyborczym z tej przyczyny, że zdaniem wnoszącego protest mogły powstać wątpliwości co do sposobu ustalenia wyników głosowania. Taka potrzeba istniałaby tylko wówczas, gdyby zostały przedstawione uprawdopodobnione zarzuty oraz możliwe do zweryfikowania dowody potwierdzające błędne ustalenie wyniku głosowania w obwodzie lub błędy w zakwalifikowaniu głosów jako ważnych lub nieważnych, które miałyby wpływ na wynik wyborów parlamentarnych, co w rozpoznawanej sprawie nie zostało w żaden sposób wykazane.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 80 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej Sąd Najwyższy wydał opinię o bezzasadności zarzutów protestu.

=====